

Reorganització i consolidació de la vida associativa (1975-1980)

Si l'anterior va ser una etapa mediocre que va incidir molt poc en la vida del barri, la que descriurem a continuació, del 75 fins el 80, va significar tot el contrari: mobilitat absoluta, naixement i creixement de noves entitats, vitalitat, mobilitzacions populars, moltes dotacions i serveis públics, etc., són les característiques principals d'aquests cinc anys.

L'any 1974, abans de marxar, el capellà va organitzar una nova reunió de veïns i veïnes a l'església per a trobar una sortida a l'organització veïnal del barri. Entre partidaris de recuperar els Estatutos del Movimiento i l'Asociación de Cabezas de Familia i partidaris d'acollir-se a la nova Llei «d'Asociaciones» del Fraga Iribarne, va guanyar la segona opció i un grup de veïns, entre els quals destacà el Paco Tavera va crear una **Comissió Gestora** que va iniciar els tràmits de legalització de l'Associació de Veïns l'any 1974. Al poc temps, s'hi va afegir el José Murcia i també ens hi vam afegir una part del grup de joves que havíem mantingut l'activitat social durant tot el període anterior. A partir de llavors, treballàrem plegats en les successives juntes de l'entitat.

La revisió del «Plan Comarcal» aixecà novament el fantasma del Cinturó de Ronda i la polèmica de l'assignació de tots els terrenys disponibles del barri per a equipaments comarcals més que locals. Posteriorment, va ser la revisió del «Plan Parcial» del barri el que provocà una nova assemblea de veïns que se celebrà a l'església i que va significar el principi d'un treball continuat al si de l'Associació de Veïns, amb independència de la seva legalització.

Es van fer impugnacions als dos plans i es van crear comissions de treball per tractar diferents problemes del barri i per difondre la idea de l'Associació. Un d'aquests grups s'encarregà de la neteja del solar del carrer de l'Emigrant, tasca que aviat es va resoldre favorablement i significà l'eufòria associativa de tots els veïns que van participar en la seva resolució. Va ser un bon començament per una nova entitat que va aconseguir la legalització definitiva l'any 75 i que necessitava credibilitat.

Per altra banda, arribà al barri l'**Antonio Rodríguez**, el nou representant de l'església, amb una difícil tasca per davant, que també rebia com a herència de la situació anterior el buit social i espiritual que provocà l'absència de titular al front de la **Parròquia** durant un any.

El nou prevere va actuar amb cautela i precaució i, segons el costum, va oferir el local parroquial al moviment associatiu sense cap pega; va desmarcar-se, però, de la vida de l'entitat sense intervenir-hi (actitud lògica, tenint en compte que quan ell va arribar l'entitat estava pràcticament constituïda i

funcionant). Aquest va ser el nou element introduït i diferenciador de les èpoques anteriors pel que fa a les relacions entre la Parròquia i les entitats del barri.

Aquesta no intervenció del capellà en l'Associació de Veïns va permetre la diferenciació clara de les funcions d'ambdues entitats i cadascuna va poder aprofundir en el seu treball, amb bones relacions i sense interferències, i així, les dues, van aconseguir uns bons resultats.

La Parròquia, de mica en mica, amb treball de formigueta, amb laboriositat i paciència, va crear la seva comunitat cristiana, el seu nucli de «fidels» que van donar suport al seu representant en totes les iniciatives i col·laboraren estretament amb la seva missió pastoral. A aquest bon «saber fer» cal afegir-hi el suport del Pepe Ituarte del grup de Jesuïtes de Bellvitge, que des de feia uns anys ja assistia a la Parròquia com a coadjutor, i també cal afegir-hi el suport del treball d'una comunitat de religioses de les Germanes de la Caritat de Santa Ana, que van venir a viure al barri per participar en la missió pastoral i social de la Parròquia. Elles van ser el primer grup de la congregació que va sortir dels convents per anar a treballar als barris. Van ser cinc: la Castillo, l'Ester, la Teresa, la Lucía i la Rosario. Es van distribuir en els diferents àmbits de la vida social i assistencial del barri per guanyar efectivitat. Unes a la comissió social de la Parròquia per visitar malalts i atendre persones i famílies vulnerables, una altra a l'Associació de Veïns, una altra als serveis de catequesi, i les que tenien la titulació d'ATS van ocupar-se voluntàriament de l'atenció del dispensari del barri, almenys durant dos anys. Totes elles també donaven suport al capellà en la seva missió pastoral. Tot aquest cúmul de circumstàncies va propiciar una de les millors èpoques de creixement de la Parròquia i un apropament a la consecució dels seus objectius. Així doncs, podem dir que l'etapa 1975-1980, per a la Parròquia, va ser una etapa de recerca dels seus camins, de formació de la seva comunitat com a nucli associatiu i d'augment de la seva capacitat d'influència al barri.

No menys brillant va ser, en aquest període, la trajectòria de l'**Associació de Veïns**. Diversos són els factors que van ajudar favorablement als que la promogueren:

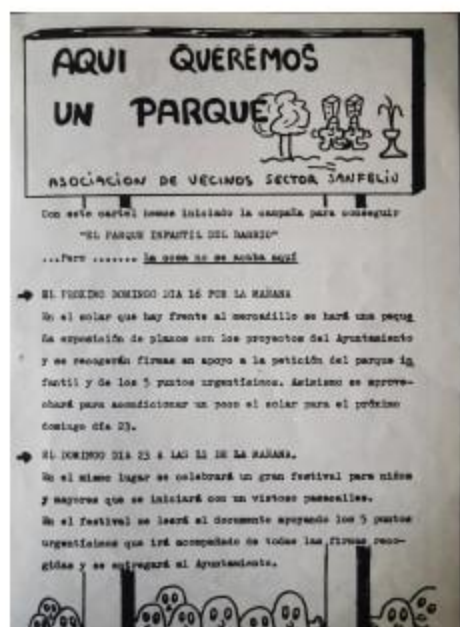
- El final del franquisme va dur a una situació política d'eufòria a tot l'Estat, que convidava a la participació en qualsevol tipus d'activitat pública i social.
- El barri continuava amb els mateixos déficits públics que en tots els anys anteriors
- A la resta de la Ciutat es vivia la mateixa eufòria reivindicativa que permetria arribar a campanyes generals de mobilització (rebutos d'escombraries, assignació dels 2.085 mestres per a les escoles públiques).
- Els aires democràtics que corrien per arreu i la pèrdua de protagonisme de l'Alcalde i els regidors franquistes, anava deixant pas a una nova generació de tècnics municipals amb vocació de canvis que, col·locats al capdavant dels principals negocis, van ser molt més permeables a les necessitats dels barris i de les persones que els habitàvem.
- Finalment, l'Ajuntament va decidir invertir en el barri, perquè es donà un moviment reivindicatiu i, ... perquè algun dia havia de ser.

Tots aquells factors, interrelacionats amb els condicionaments generals d'aquest barri que afecten la vida associativa, i que hem analitzat en altres capítols, donà com a resultat una realitat que ens permet valorar com a positiva aquella primera etapa de l'**Associació de Veïns**. Fou una primera etapa de formació, definició d'objectius, i consecucions de programes molt concrets. En tot aquell període, es van fer activitats per la captació de nous socis i sòcies, es van fer campanyes amb molta participació del veïnat com «l'operació neteja» per erradicar les escombraries i les rates de carrers i solars.

Foto 30. Primera cercavila reivindicativa. Any 1975

Arxiu Municipal. AMHLAF0023889 la.Autoria desconeguda la.Club Infantil i Juvenil de Sanfeliu

del parc de Can Boixeres, etc.

També es va intentar crear una biblioteca popular amb joves voluntaris i voluntàries i amb donacions de llibres de particulars, d'editorials i d'organismes oficials, però el projecte exigia molta dedicació i, amb el temps, no es va poder mantenir.

També es van fer festes reivindicatives per demanar el primer parc infantil (Plaça dels Veïns) amb na cercavila i un acte al solar, amb la lectura d'un manifest i la recollida de propostes, dibuixos i signatures.

Es van publicar set butlletins de l'entitat, es van fer infinitat de reunions i assemblees, nombroses manifestacions, cartes, escrits, impugnacions, protestes, etc. Es va arribar a l'any 1979 amb més de 400 fitxes de socis i sòcies (20 % de les famílies del barri). Els temes que es van plantejar, entre d'altres, foren els següents: neteja i adequació de solars, asfaltats de carrers, escoles públiques (el 1975 no n'hi havia cap de pública, ni tan sols en projecte), institut de secundària, II Cinturó de Ronda (una impugnació amb raonaments exhaustius i un estudi-proposta de projectar-lo soterrat), un parc infantil, un centre sanitari i un consultori mèdic, un centre cultural, un club de jubilats, un local per al club infantil, accions i negociacions per a resoldre el tema de les cotxeres del metro, l'ampliació

L'any 1976 es va inaugurar la parada de **metro** que va connectar el barri amb molts altres barris de la ciutat, amb Cornellà i, sobretot, amb Barcelona, eliminant així part de l'aïllament que havíem patit. Però tot no van ser bones notícies. El pas dels trens pel túnel del carrer de l'Emigrant feia trontollar el terra i les parets dels pisos i provocaren nombroses esquerdes, ensurts i molèsties a les famílies. Alhora, el MOPU, mitjançant la Jefatura de la Dirección de Transportes Terrestres, havia adquirit una gran quantitat de terrenys del barri, inicialment destinats a equipaments, però, més tard, l'any 78, el Metro va començar a construir cotxeres i tallers i a ocupar-los. Van començar-ne la construcció sense la llicència d'obres municipal i, davant d'aquesta irregularitat els veïns ens vam plantar i, amb el suport de l'Ajuntament, amb molts estira i arronsa, amb moltes reunions i amb alguna que altra caiguda de les tanques de l'obra, es va negociar la instal·lació d'amortidors eficaços a les vies i la reparació dels habitatges afectats per les esquerdes. També es va aconseguir que, el 1980, el Metro cedís una franja de terreny de les futures cotxeres per construir-hi l'ampliació del parc de Can Boixeres que hauria de connectar el barri amb els barris de Can Serra i del Centre. La Generalitat s'encarregaria de la construcció i l'Ajuntament, per la seva banda, es faria càrrec de l'enjardinament. Dos anys més tard, l'obra facilità l'accés a un dels parcs més emblemàtics de la ciutat que, tot i pertànyer a Sanfeliu, estava situat d'esquena al barri i amb difícil accés. El nou accés va suposar una millora considerable.

Una altra de les reivindicacions de l'Associació durant aquella època era la posada en marxa al barri d'un **ambulatori** de la Seguretat Social, amb atenció de servei d'ATS per a primeres cures i injeccions i amb atenció mèdica primària i pediàtrica. En principi, l'Ajuntament i la Seguretat Social s'havien de posar d'acord, l'Ajuntament havia de posar el local, habilitar-lo i fer-se càrrec de les infraestructures i consums i la Seguretat Social havia de posar els professionals i integrar el servei a la seva xarxa oficial. Però l'acord no va ser senzill, ni ràpid. L'Associació de Veïns va buscar el local del carrer de Sanfeliu, 20, i es va fer càrrec de les primeres mensualitats del lloguer mentre l'Ajuntament accelerava els tràmits per llogar-lo definitivament, però la Seguretat Social no hi va posar el personal, tot al·legant falta d'abonats a la zona. Així que el juny de 1978 es va inaugurar un centre sanitari municipal, sense personal.

Foto 32. Inauguració del Centre Sanitari Municipal. Juny de 1978. Fons documental de l'autor

L'Associació de Veïns va intensificar la reivindicació amb campanyes de recollida de targetes d'afiliació a la Seguretat Social per lliurar-les posteriorment amb una concentració reivindicativa inclosa. Entretant, el grup de monges que un parell d'anys abans havien arribat al barri, algunes d'elles, ATS de professió, es van comprometre a prestar el servei sanitari de manera desinteressada, i el van mantenir actiu durant dos o tres anys, fins que, finalment, les reivindicacions aconseguiren els resultats esperats i la Seguretat Social hi assignà personal mèdic i d'infermeria. De moment però, els primers anys, en lloc d'un ambulatori, ens vam quedar amb un dispensari, amb només serveis d'ATS.

Els centres educatius al barri va ser un altre cavall de batalla de l'Associació de Veïns. El 1975 no n'hi havia cap de públic, ni tan sols previst. L'any 76 s'hauria de construir l'Escola Joanot Martorell per posar-la en marxa el curs 1977-1978. Des de l'Associació de Veïns es van fer les preinscripcions, però les obres no es van poder iniciar i es va optar per la construcció ràpida d'uns mòduls prefabricats a la Riera del Canyet. Era l'escola Pere Farrés i Costa (actualment, la seu de la Creu Roja) que s'hauria de posar en marxa l'any 1977. Però l'obra tampoc va arribar a temps i les classes dels primers mesos dels cursos 77-78 es van haver de fer en aules habilitades al teatre Òpera del barri Centre. El gener del 78 l'endarreriment en la construcció de l'edifici del Joanot Martorell va provocar noves queixes del veïnat, que ja disposava de noves llistes d'alumnes preinscrits i l'Ajuntament va adjudicar una nova construcció urgent de mòduls prefabricats al carrer de Cornellà, però als quatre mesos l'empresa adjudicatària va fer suspensió de pagaments i novament ens vam quedar sense la segona escola pública. Després, amb més temps, ja es va construir un edifici convencional i un any més tard, el curs 1979-1980 es va poder posar en marxa l'Escola Pablo Neruda, que en principi seria el parvulari de l'Escola Joanot Martorell que s'estava construint a la Riera del Canyet.

Paral·lelament a la lluita pels edificis, es mantenia també la pressió constant per a la incorporació dels nens i nenes de 3 anys als parvularis del barri. Fins llavors, el cicle de parvulari de tot el sistema educatiu de Catalunya començava a P4. Aquesta batalla també la vam guanyar i la incorporació de l'alumnat de P3 als parvularis va ser una realitat, de manera que les escoles del barri van ser pioneres en aquesta incorporació. Tota una millora per a les famílies del barri que després es va generalitzar a tot el sistema educatiu. Aquell mateix any, finalment, després de mesos amb les obres aturades, es posà en marxa l'Escola Joanot Martorell i l'Escola Ausiàs March al mateix recinte escolar de la Riera del Canyet.

A més a més de les escoles de primària, també s'havia aconseguit el compromís per a la construcció d'un institut de secundària al barri. Un institut que, com tota obra pública, va patir tots els endarreriments possibles. El 1977 s'havien d'iniciar les obres però no va poder ser i, a finals del 1978, quan el Ministeri d'Obres Públiques va voler posar en marxa la construcció, encara es va trobar un darrer escull que la va tornar a endarrerir. Uns cables d'alta tensió creuaven pel solar i s'havien de desplaçar i soterrar abans d'iniciar les obres. En els butlletins de l'entitat d'aquella època, es pot observar que totes aquestes qüestions sortien reflectides com a programa d'acció. Per altra banda, cal dir que la majoria d'elles es van resoldre favorablement i, en molts casos, evidenciant públicament el protagonisme que hi havia per part de l'Associació de Veïns. L'exemple més clar és que la pròpia entitat es la que va gestionar directament les matrícules de les escoles Pere Farrés i Costa, Joanot Martorell i Pablo Neruda, també es la que va trobar i llogar, inicialment, el local del dispensari.

Es aquesta anàlisi la que, evidentment, ens permet confirmar l'època esplendorosa d'aquesta entitat fins l'any 1979.

Una nova entitat, paral·lela a l'Associació de Veïns i a la Parròquia, però amb estreta relació amb elles, es creà l'any 1975. És el **Club Infantil i Juvenil**. Tot va sorgir l'estiu del 75 quan quatre noies del barri, les germanes Paqui i Gertrudis García, l'Antonia Martínez i la Carmen Simón (mestres de professió) i, des del voluntariat, van organitzar activitats de suport escolar a nens i nenes que ho necessitaven. Després d'aquell estiu, el setembre, van començar l'activitat més lúdica i educativa que s'oferia en dissabtes a la tarda. Va ser l'inici del Club Infantil i Juvenil Sanfeliu. I la Carmen Simón en va ser la primera directora. En un primer moment, va néixer a l'entorn de la Parròquia, encara que després

se'n fou deslligant. El 1976 ja va passar legalment a dependre de l'Associació de Veïns. Els objectius d'aquella nova entitat eren educar el temps lliure dels infants i joves, oferir alternatives lúdiques els dissabtes a la tarda i oferir el servei de colònies i campaments els estius. El seu desenvolupament va seguir un procés de formació i consolidació que va aglutinar un gran nombre de persones joves, del barri i de fora, amb inquietuds, experiència i empena, que van definir un projecte sòlid i potent.

L'entitat va anar trobant el seu camí, el seu funcionament adient i, segurament el que més li va costar va ser trobar un marc de relació amb l'Ajuntament. En els primers anys els recursos eren escassos i les subvencions també. Tampoc es cobraven les inscripcions a les activitats setmanals. Els monitors i monitores aportàvem materials, diners i buscàvem donatius entre coneguts i familiars. També organitzàvem campanyes amb els diferents grups d'infants per a la captació de recursos com la venda de treballs, recollida d'envasos i d'ampolles que després es podien vendre, rifes, subhastes d'objectes, etc. Tot el que podíem per tal garantir el funcionament de l'entitat.

Foto 33. Cartell de «la operació botella». Fons documental de l'autor

L'abril de 1978, El Club Infantil, juntament amb l'Associació de Veïns i el grup de joves, va organitzar una Festa Popular de Primavera amb ball popular, activitats infantils, titelles, exposició de flors, etc., al solar al costat de l'església. Va ser el preàmbul del que després serien les Festes Majors de caràcter popular.

Malgrat les dificultats econòmiques, es pot afirmar que el Club Infantil i Juvenil va adquirir el seu pes específic en la vida associativa i comunitària del barri i es va vincular a la Coordinadora de Centres d'Esplai de l'Hospitalet per reivindicar el suport de l'Ajuntament als centres d'esplai i uns locals en condicions en els diferents barris.

El 1978, uns joves d'aquest mateix grup, seguint amb la tònica del voluntariat, es va posar a fer classes per a les persones adultes del barri que no havien tingut l'oportunitat d'aprendre a llegir i escriure, que n'eren moltes. Amb molta perseverança i dedicació aquesta activitat va constituir el germen del que uns anys més tard va ser **l'escola d'adults del barri**.

A part d'aquestes entitats que, juntament amb el futbol, van ser els eixos fonamentals de la vida associativa del barri, es van crear, a partir de l'Associació de Veïns, les **associacions de mares i pares**, que posteriorment passaren a anomenar-se **Associacions de Famílies d'Alumnes (AFA)**. Corresponien a la implantació de les escoles públiques al barri. Així doncs, es va acabar aquell període amb tres entitats

més, amb funcions sectorials molt específiques: L'Associació de Mares i Pares del Pere Farrés i Costa, amb el Jesús Coronado com a primer president, l'Associació de Mares i Pares del Joanot Martorell que la va posar en marxa el Paco Tàvera i l'Associació de Mares i Pares de l'escola Pablo Neruda, amb el León Blanco al capdavant.

Una dada important que resta per assenyalar en aquest període, i que afectà l'evolució de la població al barri, és la construcció dels blocs de pisos del **Passatge Lluçanès**, cap a l'any 1976. Una construcció, fruit de l'especulació més descarada, que no tenia res a veure amb la resta d'edificis del barri. En aquell moment s'hi va instal·lar, aproximadament el 20% de la població del barri. A més a més, era una illa de cases que quedà exclosa del Pla Parcial i, per si no n'hi havia prou, constituïa un passatge privat, amb piscina i tot, amb les conseqüències que això comportà. En aquelles circumstàncies, Va ser molt difícil plantejar-se el tema de la interacció i de les relacions al barri entre els veïns i veïnes, tal com ho he fet fins ara. Al principi, ni la població antiga del barri va manifestar interès d'incorporar les noves famílies a la vida associativa, ni les persones que hi van arribar de nou, van sentir la necessitat d'integrar-s'hi (salvant les excepcions). Cal tenir en compte que la situació de l'edifici, tocant a Esplugues i Cornellà, la seva pròpia estructura i el mecanisme organitzatiu d'aquesta pròpia comunitat, van marcar clarament les distàncies. En la seva organització les escales, i els blocs tenen estructurades llurs fórmules de representació i determinen la seva relació amb l'Administració. En tal cas, la comunitat d'exterior, va desenvolupar les tasques que, per comparació, correspondrien a una associació de veïns. Ells van fer reivindicacions i mobilitzacions importants com les de l'any 77, per les esquerdes que apareixien en alguns blocs, amb acampada inclosa al solar del carrer de Cornellà, on després s'hi construiria l'escola Pablo Neruda. També van negociar directament amb l'Administració el condicionament dels espais lliures del passatge, la instal·lació de jocs infantils, etc. La vida pròpia que van generar internament va ser positiva, però va afavorir un aïllament respecte de la vida comunitària general del barri.

Després, amb el pas dels anys, la interacció entre les famílies del Passatge Lluçanès i la resta de famílies del barri ha resolt, en bona part, els problemes d'aquella incomunicació inicial. Els infants i la joventut es troben a les escoles, a l'institut, al Club Infantil i Juvenil, al club de futbol... i les famílies que els acompanyen interactuen amb tothom i participen en tots els esdeveniments del barri i en les seves organitzacions.

En definitiva, en tot aquell període, podem parlar d'una bona època del ressorgiment associatiu i d'un moment de vertebració i definició de cadascuna de les entitats que es van anar constituint de manera diferenciada i aclaridora en relació amb èpoques anteriors. Pel que fa a dotacions d'equipaments i serveis, va ser una etapa totalment enriquidora malgrat que el barri encara mantenia déficits urbanístics i d'infraestructures (encara quedaven carrers per asfaltar).

L'any 1979 significà el final d'una època i el començament d'una altra, inici que podem traspasar a l'any 1980 que és quan començaren a influir les conseqüències dels canvis operats l'any anterior.